

Abstract

Hindi na kailangang ipakilala pa ang pangalang Jose Maria “Pete” Flores Lacaba (Nobyembre 25, 1945) sa mga mahilig sa panitikang Pilipino. May-akda siya ng tatlong importanteng koleksiyon ng mga tula, *Mga Kagilagilalas na Pakikipagsapalaran: Mga Tulang Nahalungkat sa Bukbuking Baul* (1979), *Sa Daigdig ng Kontradiksiyon: Mga Saling-Wika* (1991), at *Sa Panahon ng Ligalig: Tula, Awit, Halaw* (1991). Siya rin ang may-akda ng isang klasikong akda sa pamahayagang Pilipino hinggil sa Sigwa ng Unang Kuwarto: *Days of Disquiet, Nights of Rage: The First Quarter Storm and Related Events* (1982). Maliban dito ay marami rin siyang naisulat na screenplay ng mga itinuturing na ngayong kabilang sa pinakamahuhusay na pelikulang Pilipino. Kahanay siya sa mayaman na tradisyon ng makabayan at aktibistang literatura ng Pilipinas. Sinipi ang interbyu mula sa isang mas mahabang kuwentuhan na pinangunahan ni Enrique Villasis, isang makata at manunulat para sa telebisyon at pelikula. Kasama niya sa talakayan ang mga kabataang staff ng Likhaan: UP Institute of Creative Writing.

Keywords

lacaba, jose
pamamahayag
pelikula
salinawit
musika

English title

Sharing Stories and Songs in Pete Lacaba's Attic

KUWENTUHAN AT KANTAHAN SA ATTIC NI PETE LACABA

P (PETE LACABA)

MI (MIKKO ANGELES)

K (KRIS LACABA)

MA (DANIELLE “MADS” MADRID)

EN (EN VILLASIS)

J (JAIME CALMA)

B (BRIAN SULICIPAN)

- P: Ayan ang aking mga award. Ito ang aking dating work area. No'ng hindi pa nag-pandemic. Yan ang hindi pa sirang laptop.
- Mi: Ano ang mga naisulat n'yo sa work area na ito?
- P: Dito? 'Yong mga script no'n. Ayan, script ng *Jaguar* [1979]. Ay, *Kapit sa Patalim* [*Bayan Ko: Kapit sa Patalim*, 1984] pala ito. Ito, *Jaguar*. Script ng *Sister Stella L.* [1984]. Mga libro, mga tula. Ngayon, do'n sa bedroom na namin ako nagsusulat. Wala na 'to, hindi ko na nagagamit ang area na ito. Dito ang dating work area ko. Medyo magulo na kasi dito. A, 'yong ... mga librong binabasa ko noon. May mga nagregalo. Ayan, si Chino Roces. Ayan, 'yong pinagtrabahuhan ko nang matagal sa *Yes!* magazine [2000–2018]. Medyo matagal din ako rito. Basically ang trabaho ko lang ay editing at saka nagkokolum ako ng Showbiz Lengua. Tungkol sa language ng showbiz. Ito 'yong isang magazine na pinagtrabahuhan ko pagkatapos kong umalis sa *Philippines Free Press*, *National Midweek Magazine*.
- Mi: Ito sir ...
- P: Mga poetry book ito, mga poetry book na binasa ...
- Mi: Ito sir, mga tape.
- P: Iba-iba 'yan, *Victor Corpuz* [*Operation: Get Victor Corpuz, the Rebel Soldier*, 1987]. Mga ginawa kong script, *Boatman* [1985], *Pakawalan Mo Ako* [1981] ...
- Mi: Nag-*Reporter's Notebook* [GMA Network, 2004–2022] din kayo sir?
- P: Saan na 'yong *Reporter's Notebook*? A ... Baka ano lang ... once. 'Yong parang kinonsulta lang ako doon. Hindi ko na alam. Hindi ko na maalala.
- K: Baka 'yan 'yong episode kay Jose Burgos.
- P: Martial Law Special. Ininterbiyu ako dito. Nakalimutan ko na e. Wala na, wala namang kaming puwedeng [gamitin] para panoorin ito. Wala na 'kong ... ano'ng tawag sa machine na 'yon?
- Mi: VHS.
- P: VHS ... Ito *Rizal sa Dapitan* [1997], script ko.
- Mi: 'Yong *Midweek* daw po ...
- Ma: Sa ilalim po niyang black ...
- P: A, *Midweek*. Ayan, *National Midweek*.
- Ma: Ito po 'yong last na kinalkal po natin.
- P: A, nakaakyat ka na pala rito?
- Ma: Opo
- P: Volume 4 ... Ito na yata 'yong last na *Midweek* ... Si Cory pa 'to ... Samar. Nagkokolum si Marra [Marra PL. Lanot] noon. O, "Kalaswaan o Porno?" Ayan, end of martial law ... Ano nga ba 'to ... 1989 ...

- Mi: Ito sir, sa mga award n'yo po, ano po ang mase-share ninyo?
- P: Nakalimutan ko na e. Meron akong FAMAS [Best Screenplay para sa *Rizal sa Dapitan*, 1998]. Tsaka Gawad Plaridel [UP College of Mass Communication, 2013]. Meron ding Gawad Pambansang Alagad ni Balagtas [Unyon ng mga Manunulat sa Pilipinas (UMPIL), 1999]. 'Yong awards, ano na 'yan, wala na yata 'yang Balagtas award na 'yan e.
- K: Hindi, meron pa.
- P: Meron pa ba? Ayan, namimigay pa sila niyan.
- P: Ito, hindi ko na maalala kung ano 'yong katabi ng FAMAS. FAMAS din ba 'yan?
- Ma: FAMAS din po 'yan.
- P: FAMAS din 'yan. Hindi ko na mabasa.
- Mi: Ano po'ng nararamdaman n'yo, sir, kapag umaakyat kayo rito? Meron bang certain na alaala or certain experience kayong nararamdaman?
- P: Oo, naaalala ko no'ng diyan pa ako nagtatrabaho. Diyan lang 'yong computer. May computer ako diyan. So naaalala kong marami akong naisulat dito noon. At saka ito pa, mga ano ... Dito rin ako nanonood ng mga ano ... Ganito pa ang ano noon ... Mas music na yata ito. Patatag. Natatandaan n'yo pa ba 'yong Patatag? Si Susan Fernandez Magno. Wala nang pagtutugtugan nito na player. A ... Putreska ... Marami akong binibili noon na mga music.
- Ma: Ano pong klase ng music, 'yong genre po, na madalas n'yo pong pinapakinggan?
- P: Mga Frank Sinatra, mga Sammy Davis ... Ano ba'ng tawag do'n? Ano bang genre iyon?
- K: Standard?
- P: Standard.
- Mi: Ano pa'ng meron diyan, sir?
- P: Libro ... ito mga libro ...
- P: O, 'to, may extra akong kopya. Gusto mo? Mga tula namin ni Rio Alma at saka ni Rolando Tinio.
- K: Translated na 'yan.
- Ma: Sir Pete, sa'n po nakatago 'yong mga manuscript n'yo. 'Yong screenplays n'yo po ...
- P: Naku ... 'Yong original, 'yong typewritten, 'yong makinilyado, typewritten? A, saan nga ba 'yon?
- K: Baka ito. May mga naka-binding dito.

- P: Screenplay? Asan 'yong naka-binding 'ka mo? Ito o, salinawit. O, may dalawang kopya. Gusto mo ng isa? Maalikabok. Alam mo ba 'yong salinawit noon? May napuntahan ka bang show na salinawit?
- Ma: May events po siya?
- En: Sa Conspiracy [Conspiracy Bar and Garden Cafe].
- Ma: A sa Conspiracy ... So gig po pala siya ... tapos?
- P: Kaya lang marumi. Ewan ko, gusto n'yo? Extra copy. Ito, magulong-magulo na. Puro marurumi na hindi na naasikaso.
- Mi: Diyan po sa bulletin board, sir. Ano po 'yong nasa bulletin board, sir?
- P: Ito? Litrato ng Lacaba ... Ay, Flores sa Pateros ito ... Pamilya Flores, kasama kami. Ito pa ako, o. Bata pa ako. Si ... 'yong kapatid ko na si Emman, 'yong patay na. Ito ... si ... ayan mga kapatid ... Mother ko 'to [Fe Flores Lacaba (1916–2006)]. Sister ko ... Ito, buhay pa ang tatay [Jose Monreal Lacaba (1917–1958)] ko rito, buhay pa parents ko.
- Ma: Ilan po kayo lahat magkakapatid?
- P: Ito pa ako ... kailan pa ito? Sixties pa yata ito. Anim kaming magkakapatid. Ako ang panganay ... Ako, Henrietta, Emmanuel [1948–1976], Erlinda, Tony, Virgilio. Buhay pa naman ang mga iyon. Si ano lang ang wala. Si Emmanuel ... Dati dito ang work area ko. Wala na 'yong computer naming luma ... Ito printer ng computer.
- En: Ito, Sir Pete, picture n'yo din po ito? Demonstration ...
- J: Artwork ni Kiri.
- Ma: Erased ano, erased na placards.
- P: A, Kiri Dalena? A, kay Kiri ba ito? “Tito Pete, Tita Marra, from Kiri.” Nakalimutan ko na ... “Maraming Salamat—salamat for being part of our lives.” Kilala mo rin ba si Kiri Dalena?
- Ma: Nakakasama rin po namin.
- P: Sino pa ba 'yong mga kapatid ni Kiri ... Nakalimutan ko na. Si Sari ...
- Ma: Sir, kayo po ba 'yong kumakanta diyan sa drawing?
- P: Oo, drawing ni Dalena. Dinrowing ako na kumakanta. 'Yong sa baba, painting naman. 'Yong pininta niya 'ko. Kita mo 'yon? Dalena din 'yon e. Meron din akong drawing diyan ni BenCab naman. Mga regalo lang nila 'yan.
- Ma: 'Yon po ba ang bonding n'yo ni Sir Danny?
- P: Dalena?
- Ma: Kantahan?
- P: Oo, among other things. Nagkakantahan kami do'n sa bahay niya. Meron kaming annual reunion no'n e. Birthday niya.

Ano 'yon? Di ko na maalala e. Sino ba 'yong nasa litrato mo ... sa T-shirt ...? [Itinuro ni P ang larawan sa T-shirt ni J.]

Everyone laughs: Si Escobar po ... Drug lord.

K: "Woman Who Had Two Navels," "Larawan," *Orapronobis* [1989] ... 'Yong isa "Balangiga."

P: "Balangiga," natuloy 'yan. Nagawa 'yan, nagawang pelikula 'yan.

K: Hindi script mo? Hindi 'ata na-produce 'yong "Balangiga"?

P: May "Balangiga," hindi ba? Parang tanda ko may ginawang "Balangiga" na ano.

En: Kay Jerry Gracio at saka 'yong kay ...

P: Iba pa 'yon. 'Yong sa akin ... Kanino na nga 'yong sa akin? Sino na nga?

K: Wala e. Parang hindi siya na-produce, pero sino 'yong kumukuha sa iyo sa "Balangiga"? Meron ka pang "Woman Who Had Two Navels."

P: Ewan ko, nakalimutan ko na kung sino 'yong kumuha sa akin sa "Balangiga" [Chito Roño]. Hindi kasi nilagay kung sino ang nagpagawa e. 'Yong nagpagawa nito, malamang direktor. Either director or producer lang naman 'yong nagpagawa e. So ginawa ko. Hindi ko na nilagay 'yong pangalan nila.

K: Ito original o carbon ng "Larawan." Computer printout ng *Orapronobis*. Sige, alam ko na kung nasaan. Hahaha.

En: Ang tanong na lang ay kung anong draft 'yong ginamit, 'no?

K: 'Yong computer files mo na lang 'yong may naka-encode. Ito, *Stella L.* Sinulat nina Jose Lacaba, Jose Almojuela, Raquel Villavicencio, Mike De Leon.

P: Nagdagdag sila e. Pero 'yan na 'yong final draft. Bale first draft lang 'yong ginawa ko.

K: *Stella L.* din.

P: Uy, *Stella L.* din.

K: *Jaguar.*

P: *Jaguar.* Ang tagal ko nang hindi natitingnan ang mga script na 'yan. Hindi na na-libro-libro. Merong interesado na ilibro, e hindi na natuloy-tuloy e.

P: Ano naman 'yan? *Segurista* [1996].

K: Sa inyo rin pala 'yong *Tatsulok* [1998]. Ayon sa IMDB.

P: Pero ang alam ko, 'yong *Tatsulok*, ano na lang ako do'n. Revision.

K: Ikaw ang naka-credit sa IMDB.

P: Ang alam ko revision na lang ako do'n ... Pero hindi ko na maalala.

- K: *Mumbaki*, ano ang ginawa mo sa *Mumbaki*? Subtitles? English subtitles sa *Mumbaki*.
- En: Tikoy din 'yon e?
- Kris: Tikoy, *Mumbaki*. Hindi, parang ... ay, Perez!
- En: Elwood Perez?
- Kris: Hindi, hindi. A, Butch Perez!
- P: Hindi ko na maalala! Hehe.
- P: Ito ... Meron akong Tagalog version nito e. "Desiderata." Ang tagal ko na ring hindi natitingnan 'yong mga ano rito e.
- Ma: Sa mga medyo mas bata po na writers, sino po ngayon 'yong parang ... 'yong mga recent n'yo po na nababasa?
- P: Naku, tagal na. Hindi na masyadong nagbabasa e. Wala e ... Kailangang magbanggit ka ng mga pangalan e. Sabihin ko ... Si Kris nababasa ko naman 'yong mga sulat niya.
- Mi: Bukod kay Kris, may namentor ka na young writers?
- P: A ... (wala) ako natatandaan. Kahit si Kris. Minentor ba kita, Kris?
- K: Slight.
- P: Sa mga pinagtrabahuhan ko na magazine. Pag naedit ko sila, namentor in a way. 'Yong nakikita nila kung papa'no magiging mas readable or mas maarte nang konti. O kaya 'yong grammar ... kung minsan 'yong verbs ...
- Ma: Halimbawa po pag nasa workshop kayo, Sir Pete, ano po 'yong madalas n'yong kinokomento sa mga fellow ...
- P: Nag-aano rin ako n'ng grammar and syntax. Aanohin ko rin kung papa'no 'yong pag-ano nila ng pagtula. Halimbawa kung ano'ng problema do'n sa tula. 'Yong gan'o'n. Or sa fiction. Pero hindi ako masyadong nag-aano sa fiction e. Mas tula.
- P: Tagal na rin akong hindi naakyat dito.
- En: Mapresko ho dito, ano? At saka maaliwalas.
- P: Kaya lang dahil nga masyadong magulo ... Itong pinagtrabahuhan ko pagkatapos umalis sa *Free Press*, *Asia Philippines Leader*. Sira-sira na 'yong mga cover. Ano 'to ... Kilala n'yo ba si RJ Jacinto? Ramon Jacinto? Kapatid niya ang publisher, Jose Ma. Jacinto. Nick Joaquin ang editor in chief dito. Ako, executive editor. Ako in charge sa pagko-correct ng mga lengguwahe. At saka fact-checking. 'Yon 'yong trabaho ng executive editor. Ang tagal ko nang hindi nakikita ito. Dalena ang cartoonist namin noon ... Erwin Castillo ... Ito 'yong mga libro ko ... Ito may mga duplicate, o.

Gusto n'yo ng isa? Marami namang kopya. Mga literary journalist.
Regalo ko na sa inyo.

Ma: Thank you po, sir.

En: Meron na ako niyan! Charot!

P: A, meron ka na niyan!

En: 'Yong duplicate po niyan, sir, na translated na mga work n'yo.

Ma: Sir, 'yong mga plaka n'yo po, sa inyo po 'yan? 'Yong mga music, sa plaka ...

P: Oo, mahilig ako no'n. Habang nagtatrabaho, nagpapatugtog.

En: Pang-set ng mood n'yo, ho?

P: Bago magtrabaho rin. Hindi lang plaka ang mga 'yan. Meron pa akong mga ... ano na nga ang tawag diyan?

Ma and En: Cassette. Cassette tapes.

P: Habang nagsusulat ako noon, nagpapatugtog ako. Nagpapatugtog ako ng musika. Ano 'yon? Ano 'yon? Plaka ... *Sister Stella L.* Laser disc.

B: Parang malaking DVD [digital video disc].

Ma: Anong player niyan?

B: Ganon din, parang malaking DVD player.

En: 'Yong *Sister Stella L.*, 'yong ano, plaka.

Ma: Soundtrack

P: *Sister Stella L.* Ano na nga bang kanta ...? "Anong komplikasyon ng buhay mo noon, *Sister Stella L*? 'Yon ba 'yon?"

Kris: Aling pag-ibig pa?

P: [Kumanta] "Aling pag-ibig pa, ang hihigit kaya sa pag-ibig ko sa 'yo, bayan ko? Sa hirap at ginhawa, sa ligaya't dalita, ako'y kasakasama mo. Kung ang gintong palay ay kumakaway, katabi mo ako sa bukid, bayan ko. Kung tigang ang lupa, at di ka makaluha, ako ang magdidilig. Kung ang bulaklak ..." Nakanta ko na ba 'yong part na 'yon? "Ay humahalimuyak, igagawa kita ng kuwintas, bayan ko [mumbles while singing]. Aling pag-ibig pa... [Kris continues singing with Pete] Aling pag-ibig pa, ang higit na dakila sa pag-ibig ko sa 'yo, bayan ko? Wala na nga, wala. Wala na nga, wala. Wala na nga, wala ..."

P: Ayun ...

Mi: Maraming salamat po, sir. Thank you po sa pagpapaunlak sa 'min sa inyong attic. Salamat po.

En: Thank you rin po sa pakimkim.

P: Anong pakimkim?

Ma: A, 'yong giveaways. Hahaha!